

EUROOPA KOMISJON
TERVISE JA TOIDUOHUTUSE PEADIREKTORAAT

Toidu jätkusuutlikkus, rahvusvahelised suhted
Strateegia „Talust taldrikule“

KOKKUVÖTTEV ARUANNE

ELI TOIDUKAO JA TOIDUJÄÄTMETE PLATVORMI LIIKMETE NING EUROOPA KODANIKE PANEELARUTELU OSALISTE ÜHISKOOSOLEK TERVISE JA TOIDUOHUTUSE PEADIREKTORAAT (DG SANTE)

Hübriidne

7. november 2023

Juhataja (1): Klaus Berend, tervise ja toiduohutuse peadirektoraat

Euroopa Komisjon ja ELi asutused (9): tervise ja toiduohutuse peadirektoraat, keskkonna peadirektoraat, põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat, teadusuuringute ja innovatsiooni peadirektoraat, Teadusuuringute Ühiskeskus, Eurostat, Euroopa Keskkonnaamet, Väikeste ja Keskmise Suurusega Ettevõtjate Rakendusamet, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee, Euroopa Regioonide Komitee

Esindatud liikmesriigid (23): AT, BE, BG, CZ, DK, EL, EE, FI, FR, DE, HU, IE, IT, LT, LU, NL, PL, PT, RO, SE, SK, SI, ES

Erasektori organisatsioonid (39): BEUC (Euroopa Tarbijaliitude Amet), BOROUME, COPA COGECA (Euroopa Liidu Põllumajandusühistute Liit), CTC (puhta tehnoloogia keskus, Munsteri Tehnoloogiaülikool), Consorzio Bestack, DUH (Deutsche Umwelthilfe e.V.), ECSLA (Euroopa külmladustamis- ja logistikaettevõtjate ühendus), EFFPA (endise toidu töötajate Euroopa ühendus), EuroCommerce (jae- ja hulgimüügisektorit esindav Euroopa organisatsioon), EuroCoop (Euroopa Tarbijajühistute Ühendus), EUPPA (Euroopa kartulitöötajate ühendus), Europatat (Euroopa kartulikaubanduse ühendus), FEBA (Euroopa toidupankade föderatsioon), FoodCloud, FoodServiceEurope, FoodWIN (toidujäätmetega seotud innovatsiooni võrgustik), Freshfel Europe, EUCOFEL (Euroopa puu- ja köögiviljakaubanduse ühendus), Azti teadus- ja tehnoloogiakeskus (Fundación AZTI – AZTI Fundazioa), HOTREC (Euroopa hotellide, restoranide ja kohvikute katusorganisatsioon), HUA (Harokopio Ülikool), HFBA (Ungari toidupankade ühendus), Independent Retail Europe, IFWC (rahvusvaheline toidujäätmete vähendamise koalitsioon), Last Minute Market, Les Restos du Coeur, konsortsium MATVETT-NORSUS-NOFIMA, Rabobank, Regal Normandie, SWF (liikumine toidu raiskamise lõpetamiseks), Too Good To Go, Venturis Horeca, WUR (Wageningen University & Research), WRAP (jäätmetele ja ressursidele suunatud tegevusprogramm), WUWM (maailma hulgimüügiturgude liit), Zero Waste Scotland

Muud avalik-õiguslikud organisatsioonid (5): OECD (Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon), FAO (ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsioon), UNEP (ÜRO Keskkonnaprogramm)

Vaatlejad (1): NO

ELi toidukao ja toidujäätmete platvormi liikmete ning Euroopa kodanike paneelarutelu osaliste ühiskoosolek

1. Koosoleku juhataja direktor Klaus Berendi (toiduohutus, kestlikkus ja innovatsioon) tervitussõnad ja tagasisidevooru sissejuhatus

Juhataja avas koosoleku, tervitades Euroopa kodanike paneelarutelu osaliste ning ELi toidukao ja toidujäätmete platvormi liikmete ühiskoosolekul osalejaid. Juhataja tänas Euroopa kodanike paneelarutelu osalisi soovitude eest selle kohta, kuidas tõhustada toidu raiskamise vastaseid meetmeid ELis. Juhataja viitas sellele, et Euroopa Komisjon on võtnud vastu seadusandliku ettepaneku, millega kehtestatakse toidujäätmete vähendamise sihtmäärad, mille liikmesriigid peavad saavutama 2030. aastaks, ning et koos ettepanekule lisatud mõjuhinnanguga avaldati kodanike aruanne. Aruandes esitas Euroopa Komisjon oma seisukoha kodanike soovitude kohta ja tõi välja, kuidas need toetavad komisjoni üldist tööd toidujäätmete valdkonnas ning aitavad liikmesriikidel tulevasi sihtmäärasid saavutada.

2. Arutelujuhi sissejuhatus

Arutelujuht tervitas nii veebi kaudu osalejaid kui ka Brüsselis kohal olnud osalejaid ning tutvustas koosoleku päevakorda.

3. Tervise ja toiduohutuse peadirektoraadi peadirektori Sandra Gallina avasõna (video)

Peadirektor Gallina tutvustas oma avasõnas Euroopa Komisjoni seadusandlikku ettepanekut ja rõhutas kodanike soovitude asjakohasust toidujäätmete tekke vältimisel ELis. Kodanike soovitud kajastuvad seadusandlikus ettepanekus esitatud siduvates sihtmäärades. Ettepaneku vastuvõtmise korral tuleb liikmesriikidel hakata rakendama terviklikku lähenemisviisi ning kaasata kõik peamised osalejad tegelema toidujäätmete tekke vältimisega ja toetama tarbijakäitumise muutumist. Peadirektor tõstis esile kodanike üleskutse luua aus ja õiglane toidutarneahel ja toetada toidu annetamist kogu ELis ning rõhutas vajadust teha järelevalvet toidujäätmete tekke üle ja ergutada toidukäitlejaid võtma endale siduvaid kohustusi toidujäätmete vähendamiseks, muu hulgas toidusektori vastutustundlike ettevõtlus- ja turundustavade tegevusjuhendi kaudu.

4. Teabevahetuse peadirektoraadi märkused

Direktor Richard Kühnel (esindused ja teavitustegevus liikmesriikides) tõi esile, et ühiskoosolek on kasulik, kuna võimaldab Euroopa Komisjonil ja platvormi liikmetel anda kodanikele nende antud soovitude kohta tagasisidet. R. Kühnel märkis, et kodanike paneelarutelude järgmise vooru ettevalmistamine on käimas, ja teatas, et peagi muutub kättesaadavaks kodanike kaasamise veebiplatvorm.

5. Toidujäätmeid käsitleva Euroopa kodanike paneelarutelu soovitude tutvustamine ja mõttevahetus paneelarutelu osalistega (I teemaplokk: koostöö toidu väärtusahelas: talustaldrikule) ([PDF](#))

Euroopa kodanike paneelarutelu osalised, kes olid käsitlenud 1. teemaplokki, tutvustasid [1.–7. soovitud](#), millele järgnes arvamuste vahetus arutelus osalejatega, sealhulgas Euroopa Komisjoni (tervise ja toiduohutuse peadirektoraadi ning põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraadi),

Prantsusmaa põllumajandus- ja toidulase sõltumatuse ministeeriumi, COPA COGECA ja FEBA esindajatega.

Tervise ja toiduohutuse peadirektoraat tänas kodanikke soovitude eest, milles kutsutakse üles tagama kõigi osaliste aktiivne kaasatus toidujäätmete tekke vältimisse ja tugevdama koostööd kogu toidutarneahelas. Selline integreeritud lähenemisviis kajastub jäätmeid käsitlevate ELi õigusnormidega ette nähtud kohustustes ja see sisaldub ka Euroopa Komisjoni seadusandlikus ettepanekus, millega kehtestatakse toidujäätmete vähendamise sihtmäärad. Tervise ja toiduohutuse peadirektoraat kommenteeris kodanike soovitusi, keskendudes 3., 4., 5. ja 6. soovitusele.

Jäätmeid käsitlevate ELi õigusnormide (jäätmete raamdirektiivi) kohaselt on liikmesriikidel juba praegu kohustus soodustada toidu annetamist ning Euroopa Komisjoni seadusandlik ettepanek peaks seda tava kogu ELis täiendavalt toetama ja hoogustama, aidates seeläbi teha üle jäänud toidu abivajajatele kättesaadavaks. Samuti on Euroopa Komisjon ühtse turu programmi raames andnud Euroopa toidupankade föderatsioonile (FEBA) rahalisi (meetme-) toetusi, et toetada toidupankade suutlikkuse suurendamist. Seoses andmete ja parimate tavade jagamise hõlbustamisega selgitas Euroopa Komisjon, et selle vajaduse täitmiseks on loodud ELi toidukao ja toidujäätmete platvorm ning digitaalne ressursivõrgustik – [ELi toidukao ja jäätmetekke vältimise keskus](#). Lisaks on Euroopa Komisjoni Teadusuuringute Ühiskeskus välja töötanud hindamisraamistiku, mis aitab kõigil osalistel hinnata toidujäätmete tekke vältimise algatuste tõhusust, sealhulgas kalkulaatori algatuste mõju kvantifitseerimiseks. Linnade võrgustikud, nagu Eurocities, Milano linnatoidupoliitika pakt ja ICLEI (jätkusuutlikud kohalikud omavalitsused), rakendavad mitmesuguseid linnadele suunatud vastastikuseid programme. Mis puudutab andmeid toidujäätmete koguste kohta, siis jäätmeid käsitlevate ELi õigusnormide kohaselt on liikmesriikidel kohustus teha järelevalvet toidujäätmete koguste üle kõikides toidutarneahela etappides, kasutades ühtset mõõtmismetoodikat, ja teatada järelevalve tulemustest ELi statistikaametile Eurostat. Kodanike kaasamine on teema, mille saab edaspidi lülitada ELi toidukao ja toidujäätmete platvormi päevakorda, et liikmed saaksid oma kogemusi jagada ja üksteise kogemustest õppida.

Põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat tänas samuti kodanikke nende soovitude eest ja märkis, et 1., 2. ja 7. soovitus käsitlevad toidu jätkusuutlikkust üldisemalt ning et kohalike, hooajaliste ja lühikeste tarneahelate seost toidujäätmete vähenemisega ei ole veel tõendatud. Kodanike soovitused kajastavad Euroopa Komisjoni üldist arusaama toidu jätkusuutlikkusest, mille tagamiseks tuleb arvesse võtta kõiki asjakohaseid mõõtmekasid. Põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat tuletas meelde siseturu eeskirjade ning piirkondlike programmide, territoriaalsete meetmete ja toidusüsteemide soodustamise tähtsust. Põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat mainis, et mõned liikmesriigid on lisanud kohalike turgude ja lühikeste tarneahelate toetamise oma ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) kohastesse riiklikesse strateegiakavadesse ning et ÜPP strateegiakavad ei sisalda tegevusnäitajat, mis võimaldaks jälgida toidukao ja toidujäätmete vähendamiseks tehtavaid jõupingutusi. Põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat rõhutas, et oma osa peab täitma iga toidutarneahelas osaleja, ja mainis, et esialgu ei hõlma toidujäätmete vähendamise kavandatud sihtmäärad esmatootmist. Viidates 5. ja 6. soovitusele, tõi põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat esile, et oluline on kaasata sidusrühmad ELi toidu- ja põllumajanduspoliitika arendamisse, ning teatas, et Euroopa Komisjon algatab strateegilise dialoogi, et arutada põllumajanduse tulevikku ELis. Seoses ebaausaid kaubandustavasid käsitleva soovitusega teatas põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat, et ebaausaid kaubandustavasid jälgivad tähelepanelikult täitmise tagamise eest vastutavad liikmesriikide asutused ning et põllumajandustootjate toetamine nende suhetes teiste toidutarneahela osalistega on põhjus, miks põllumajandustootjatele tehakse konkurentsieeskirjadest erandeid, töötatakse välja jätkusuutlikkuse kokkuleppeid ja võetakse muid meetmeid tootjaorganisatsioonide toetamiseks.

Kokkuvõttes on kodanike soovitusel kooskõlas nii Euroopa Komisjoni praeguste kui ka tulevaste plaanidega.

Prantsusmaa põllumajandus- ja toidualase sõltumatuse ministeerium tänas kodanikke nende töö ja soovitude eest, mis toetavad riikide tasandil võetud suundi, eelkõige territoriaalset mõõdet. Prantsusmaal toetatakse nn territoriaalsete toiduprojektide kaudu põllumajandustootjate asutamist, lühikesi tarneahelaid ning toitlustusasutustes jätkusuutliku ja kvaliteetse toidu pakumist. Seni on kollektiivse tegevuse tulemusena välja töötatud 430 sellist projekti, mille üheks mõõtmeks võib olla toidujäätmete tekke vältimine. Lisaks on olemas võrgustikud, mis on täielikult keskendunud toidujäätmete vältimisele Prantsusmaal (REGAL). Mis puudutab toidu annetamise rahalisi stiimuleid, siis Prantsusmaa maksueeskirjad võimaldavad ettevõtte tulumaksu vähendust kuni 60 % ulatuses annetatud toidu raamatupidamislikust väärtusest. Lisaks on teatavad sidusrühmad õigusaktide kohaselt kohustatud sõlmima toidupankadega partnerluslepingud toidu ülejäägi annetamiseks ning koostama majandamiskava annetatava toidu kvaliteedi tagamiseks. Prantsusmaa ministeerium rõhutas, et oluline on suurendada teadlikkust tervislike hooajatoodete tarbimisest, ning teatas, et koolide õppekavadesse on lisatud toidu- ja maitseõpetus ning et edaspidi võidakse kehtestada nõue, mille kohaselt kauplustes, mille pindala on suurem kui 400 m², tuleb esitada teave puu- ja köögivilja hooajalisuse kohta.

COPA COGECA tänas kodanikke põhjalike soovitude eest ja märkis ära neis sisalduva tõdemuse, et põllumajandustootjad ei ole huvitatud sellest, et toodetud toit läheks raisku, ja et turul valitseb jõudude tasakaalustamatus. Seoses 1. soovitusel väljendas COPA COGECA heameelt ettepanekute üle, mille eesmärk on suurendada tootjate mõjuvõimu ja vähendada toiduainete väärtusahelas jõudude tasakaalustamatust ebaausaid kaubandustavasid käsitleva direktiivi rakendamise järelevalve ja täitmise tõhusama tagamise kaudu. COPA COGECA väljendas muret seoses soovitusel kasutada lähimat võimalikku tootjat, sest see võib olla vastuolus konkurentsieeskirjadega ega pruugi anda soovitud tulemusi. COPA COGECA tervitas jõupingutusi „koledate“ puu- ja köögiviljade otsesüügi edendamiseks ning rõhutas turustamisstandardite tähtsust turu „ühise keelena“, mis tagab kõrge kvaliteedi ja hoiab ära turumoonutusi, ning täpsustas, et neid standardeid ei kohaldata otsesüügi suhtes. COPA COGECA tõi näiteid põllumajandustootjate ja -ühistute osavõtul ellu viidavate algatuste kohta, nagu näiteks Ungari katseprogramm, mille raames ühendatakse omavahel Ungari toidupankade ühendus ja Budapesti hulgemüügiturg, et leida võimalusi „koledate“ puu- ja köögiviljade turustamiseks. Sarnane projekt on olemas Madalmaades, mille raames „koledad“ puu- ja köögiviljad muudetakse töödeldud toiduks. Seoses 2. soovitusel toetas COPA COGECA kohalike toodete edendamist, kuna see toob põllumajandustootjad tarbijatele lähemale ja võib aidata suurendada toidu väärtustamist (vastavaid projekte viiakse ellu Itaalias, Austrias, Soomes jne). Seoses 7. soovitusel rõhutas COPA COGECA vajadust määratleda, mis on hooajaline ja kohalik toit.

FEBA tänas kodanikke nende soovitude eest ja toidu annetamisele keskendumise eest – eriti olukorras, kus toidu ülejäägi annetamine väheneb, samal ajal kui heategevusorganisatsioonide nõudlus toidu järele kasvab, kuna abivajajate arv on tõusuteel, ning toidupankade tegevuskulud suurenevad (inflatsiooni ja suurenenud energiakulude tõttu, mis on seotud Venemaa agressioonisõjaga Ukraina vastu). Toidupangad käsitlevad mitut kodanike soovitusel esile tõstetud küsimust, eelkõige vajadust rahalise toetuse, digitaalsete vahendite ning andmete kogumise ja jagamise järele. Kodanike soovitusi jagati ja arutati võrgustikus; samuti on korraldatud teabevahetust, et jagada teadmisi eri riikide poliitika kohta, ning tehtud külastusi, et hõlbustada teadmiste vahetamist toidupankadega väljaspool ELi (nt Moldovas). FEBA korraldas ka oma liikmete kohtumise digitaalsete vahendite kasutamise teemal, mis toimus Dublinis. Samuti kinnitas FEBA kodanikele, et töö toidu annetamise hõlbustamiseks on käimas ja seda jätkatakse, mainides sellega seoses FEBA aastakonverentsil peetud arutelusid ning toidu annetamisega

seotud probleemide ja võimaluste käimasolevat hindamist ELi toidukao ja toidujäätmete platvormi liikmete poolt.

Pärast neid esmaseid vastuseid kodanike soovitudele kutsus arutelujuht koosolekul osalejaid (nii veebis kui ka kohapeal) üles küsimusi esitama. Üks kodanik küsis, kas lisaks Prantsusmaale on veel mõnes riigis kehtestatud maksusoodustuste süsteem seoses toidu annetamisega. **Tervise ja toiduohutuse peadirektoraat** vastas, et selliseid meetmeid kohaldavad veel näiteks Portugal, Itaalia ja Hispaania ning et toidu annetamise suunised, mille Euroopa Komisjon võttis vastu 2017. aastal, sisaldavad jaotist tol ajal ELis kohaldatud maksusoodustuste kohta. **FEBA** kinnitas, et eespool nimetatud riigid kohaldavad toiduannetustega seotud maksusoodustusi, ja lisas, et käibemaksumäära korrigeerimine eesmärgiga võtta arvesse annetatava toidu väiksemat majanduslikku väärtust on samuti oluline täiendav maksuemeede, mida liikmesriigid saavad kasutada. Lisaks maksusoodustustele on mõned riigid, näiteks Itaalia, lihtsustanud haldusmenetlusi seoses toidu annetamisega toidukäitlejate poolt (võrreldes menetlustega, mida tuleb järgida üleliigse toidu hävitamise või muul viisil kasutamise korral). **Prantsusmaa ministeerium** täpsustas, et paralleelselt maksusoodustustega antakse toetust heategevusorganisatsioonidele, mis võimaldab neil otse hankida tervislikke ja kvaliteetseid tooteid (algatus „Parem toit kõigile“, millele eraldatakse 2024. aastal 100 miljonit eurot).

Rahvusvaheline toidujäätmete vähendamise koalitsioon juhtis toidukao ja toidujäätmete platvormi ning eelkõige põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraadi tähelepanu vajadusele teha kindlaks seos toidu kvaliteedi ja kohalikkuse ja lühikeste tarneahelate mõju ning toidujäätmete vahel kogu toidu väärtusahela ulatuses, arvestades teadmiste puudumist selles valdkonnas. **Põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat** vastas, et Euroopa Komisjon tegeleb teadusuuringutega selles valdkonnas ning et on vaja jätkata teabevahetust kõigi sidusrühmade vahel selle kohta, kuidas kohalikud toidusüsteemid saavad olla abiks toidukao ja toidu raiskamise vähendamisel, seeläbi aidates lahendada ka toiduga kindlustatuse probleeme, järgides samal ajal siseturgu reguleerivaid eeskirju (st „kohalikud“ vajadused tuleb hoolikalt määratleda ja neid ei tohi samastada „riiklikega“). Põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat rõhutas ka seda, et toidu raiskamise puhul on oluline mõista tarbijate käitumise põhjuseid ning muude tegurite rolli, nagu toidukordade kavandamiseks ja toiduvalmistamiseks kuluv aeg, toidu väärtustamine, toidualased teadmised jne.

Üks kodanik küsis, kas on võimalik arendada seost konkurentsioiguse ja kohalike tootjate eelistamise vahel. **Põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat** vastas, et ELi ühtne turg tagab kaupade, inimeste, teenuste ja kapitali vaba liikumise, mis toob kodanikele palju kasu. Konkurents peab olema aus ning seega avatud ja läbipaistev. Näiteks ei ole võimalik kehtestada kohustusi eelistada omamaist toodangut teiste liikmesriikide või kaubanduspartnerite toodangule. Sellega seoses tõi põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat esile soovitusel ebaausaid kaubandustavasid käsitleva direktiivi rakendamise järelevalve ja täitmise tagamise kohta ning selgitas lisaks, et konkurentsieskirjade kohaldamist toidutarneahelates kestlikkust edendavate kollektiivsete algatuste suhtes on täpsustatud. Kohalikke ja lühikesi tarneahelaid saab soodustada ÜPP strateegiakavade kaudu, keeruline on aga selliseid tarneahelaid paremini ära kasutada, vältides samas riigipõhiseid lähenemisviise ja uurides, kuidas piirkondi kõige paremini teenindada.

Arutelujuht palus paneelarutelus osalenud kodanikel esitada lühike lõppsõna. Kodanikud väljendasid heameelt tehtud soovitudega seoses tehtud edusammude üle, nagu andmete kogumise olulisuse rõhutamine, toidu annetamisel kohaldatavad maksusoodustused, kogu ELis heade tavade jagamise ergutamine ning teadlikkuse suurendamine nii ELi toidukao ja toidujäätmete platvormi kohta kui ka kodanike rolli kohta muutuste juhtimisel. Samuti toodi esile sotsiaalmeedia roll toidujäätmete tekke vältimise edendamisel.

Kodanikud küsisid, kas ühe variandina võiks kaaluda jaemüüjate poolt ära visatud toidule maksu kehtestamist. **Tervise ja toiduohutuse peadirektoraat** vastas, et mõned omavalitsused on kehtestanud maksusoodustused, näiteks toitu annetatavate ettevõtete jäätmekäitluskulude vähendamise kavad. Kodanikud küsisid, kas – võttes arvesse lühikeste tarneahelate võimalikku positiivset mõju toidujäätmete vältimisele – Euroopa Komisjon näeb ette konkurentsioiguses võimalikke muudatusi, mille kohaselt mõningad jaemüüjad oleksid kohustatud ostma tooteid kohalike tootjatelt. **Põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat** vastas, et laiemalt toidu jätkusuutlikkusega seotud töö konkurentsieeskirjadega on käimas, kuid on vaja selgemaid tõendeid selle kohta, et niisugustel meetmetel oleks positiivne mõju toidujäätmete tekke vältimisele. Põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat märkis, et Euroopa Komisjon uurib täiendavalt territoriaalsete toidusüsteemide toetamise võimalusi kestlikele toidusüsteemidele üleminekut käsitleva laiema arutelu raames. Lõpetuseks rõhutasid kodanikud, et kiireks edasiliikumiseks on vaja tõenduspõhiseid meetmeid, mis on suunatud kõige kiiremini ja hõlpsamini saavutatavatele positiivsetele tulemustele ning kogu toidu väärtusahelas süsteemse lähenemisviisi kasutuselevõtmisele.

6. Toidujäätmeid käsitleva Euroopa kodanike paneelarutelu soovitude tutvustamine ja mõttevahetus paneelarutelu osalistega (II teemaplokk: toiduäri algatused) ([PDF](#))

Euroopa kodanike paneelarutelu osalised, kes olid käsitlenud II teemaplokki (toiduäri algatused), tutvustasid [8.–15. soovitud](#), millele järgnes arvamuste vahetus arutelus osalejatega, sealhulgas Euroopa Komisjoni (tervise ja toiduohutuse peadirektoraadi), Soome põllumajandus- ja metsandusministeeriumi, EuroCommerce'i ja rahvusvahelise toidujäätmete vähendamise koalitsiooni esindajatega.

Seoses 13. soovituselga märkis **tervise ja toiduohutuse peadirektoraat**, et teda julgustab kodanike tugev toetus toidujäätmete vähendamise kvantitatiivsete eesmärkide seadmisele ELi tasandil, kusjuures liikmesriikidel on vabadus määrata kindlaks nende eesmärkide saavutamiseks vajalikud meetmed. See lähenemisviis esitati seadusandlikus ettepanekus, mille Euroopa Komisjon võttis vastu 5. juulil ning mille üle Euroopa Parlament ja Euroopa Liidu Nõukogu peavad praegu läbirääkimisi. Tervise ja toiduohutuse peadirektoraat märkis, et ettepanek läheb suunistest kaugemale, nähes ette õiguslikult siduvad sihtmäärad, mille kohaselt on liikmesriigid kohustatud vähendama toidujäätmeid töötlemise/tootmise tasandil 10 % ning jaemüügi ja tarbimise tasandil kokku 30 % inimese kohta. Need vähendused tuleb saavutada 2030. aastaks ja võrdlusväärtuseks on 2020. aasta näitajad. Lisaks selgitas tervise ja toiduohutuse peadirektoraat, et jäätmeid käsitlevate ELi õigusnormidega on juba sätestatud kodanike soovitustega kooskõlas olev hierarhia toidujäätmete tekke vältimiseks, mille kohaselt tuleks üle jäänud toitu kasutada eelkõige inimtoiduks.

Seoses 8. soovituselga märkis tervise ja toiduohutuse peadirektoraat, et praegu on juba olemas arvukalt võrgustikke ja digitaalseid vahendeid, mis hõlbustavad toidu ülejäägi ümberjaotamist toidukaitlejate ja toidupankade/heategevusorganisatsioonide vahel ning otse tarbijatele. Soovituse kohase toiduvahetuse korraldamine ELi tasandil ei ole teostatav, eriti toidu puhul, mille kõlblikkusaeg on lõppemas.

Seoses 11., 12. ja 14. soovituselga väljendas tervise ja toiduohutuse peadirektoraat heameelt selle üle, et kodanikud kinnitavad vajadust rakendada tõenduspõhist lähenemisviisi, mille alusel suunatakse toidujäätmete tekke tulemuslikku vältimist kõigi osaliste poolt; see rõhutab järelevalve ning andmete ja saavutatud tulemuste läbipaistvuse tagamise tähtsust. Kuna liikmesriigid esitavad igal aastal andmeid toidujäätmete koguste kohta, on ELil head võimalused jälgida oma edusamme ülemaailmsete ja ELi eesmärkide saavutamisel. Liikmesriikidele on kehtestatud kohustus teatada toidujäätmete kogustest kõikides toidutarneahela etappides, kasutades ühtset metoodikat, kuid riikide ametiasutused võivad

kohandada seda metoodikat vastavalt oma riigi olukorrale ja eripärale. Mis puudutab toidukäitlejate kaasamist andmete kogumisse, siis mõnes liikmesriigis nõutakse ettevõtelt toidujäätmete koguste jälgimist, teistes aga toetatakse ettevõtjaid toidu raiskamise analüüsimisel ja ennetusmehhanismide kavandamisel. ELi tasandil julgustab Euroopa Komisjon toidukäitlejaid võtma endale toidu raiskamise vähendamise kohustusi toidusektori vastutustundlike ettevõtlus- ja turundustavade tegevusjuhendi kaudu.

Tervise ja toiduohutuse peadirektoraat rõhutas, et Euroopa Komisjoni eesmärk on toidukao ja toidujäätmete platvormi kaudu edendada tõenduspõhiste parimate tavade jagamist. Euroopa Komisjoni Teadusuuringute Ühiskeskus on välja töötanud hindamisraamistiku, et aidata kõigil osalistel hinnata oma sekkumiste tõhusust, ning ta hindab korrapäraselt ELis rakendatavaid toidujäätmete tekke vältimise algatusi. Ka Euroopa Keskkonnaamet vaatab läbi ja hindab korrapäraselt liikmesriikide riiklikke toidujäätmete tekke vältimise programme. Tervise ja toiduohutuse peadirektoraat kordas, et ELi programmi „Euroopa horisont“ raames rahastatavate teadus- ja innovatsiooniprojektide kaudu saadakse andmeid ja teadmisi, mis aitavad suunata toidujäätmete tekke vältimist; näiteks projekt [CHORIZO](#) parandab arusaamist sellest, kuidas ühiskondlikud normid mõjutavad käitumist ja toidujäätmete teket, ning käimasoleva projekti [SISTERS](#) raames uuritakse toidu raiskamisega seoses pakendiinnovatsiooni ja tarneahela logistikas „arukate“ konteinerite kasutamise võimalusi.

Soome põllumajandus- ja metsandusministeerium tunnustas kodanike väga konstruktiivset ja kasulikku paneelarutelu ning viitas täpsemalt 10., 13. ja 15. soovitusele. Soomes on toidujäätmete koguseid mõõdetud alates 2008. aastast ning hotellidel ja restoranidel on kohustus mitte visata toitu ära, kui seda saab veel tarbimiseks kasutada. Logo (10. soovitus) on omamoodi kvaliteedisümbol, mis võib olla kasulik selleks, et tõsta esile toitu hästi majandavad ettevõtted ja suurendada tarbijate teadlikkust toidupakendite kaudu. Seoses 13. soovitusega märkis Soome ministeerium, et prioriteetidele keskendumiseks tuleks tagada hea ülevaade jäätmevoogude hierarhiast. Soomes on riigi tasandil kehtestatud poliitika ja kord selleks, et tagada toidu kättesaadavus abivajajatele, toetada ettevõtteid, kes soovivad toitu annetada, ning viia toidu annetajad ja toiduabi saajad omavahel kokku. Seoses 15. soovitusega rõhutas Soome ministeerium pakendite tähtsust toidu kaitsmisel ja toiduohutuse tagamisel, osutades samas vajadusele toidupakendeid parendada, et vähendada toidu raiskamist, märkides, et 0,5–2 % toidu keskkonnamõjust on seotud pakendamise ja pakendamisega.

EuroCommerce tänas kutse eest, tunnustades koosoleku inspireerivust, ning andis tagasisidet 9., 12. ja 15. soovituse kohta. EuroCommerce tuletas meelde jae- ja hulgimüügisektori eelisseisundit pakkumise ja nõudluse ristumiskohas ning sellest tulenevat erilist rolli toidujäätmete tekke vältimises. Viidates 9. soovitusele, rõhutas EuroCommerce, et toidu raiskamine ei ole ettevõtte jaoks majanduslikult otstarbekas, sest see tekitab kulusid, ning et seetõttu on sektor investeerinud suuri summasid pakkumise prognoosimisse, sealhulgas (müügiandmete kõrval) tehisintellekti kasutamisse selleks, et paremini mõista ja prognoosida, mida ja millal ostetakse. Ettevõtted vajavad paindlikkust (mitte õigusraamistikke), et kõige paremini reageerida muutustele pakkumises ja nõudluses, mis on toidu raiskamise vältimisel olulisim tegur. Sellega seoses rõhutas EuroCommerce tarneahela dialoogi tähtsust. Maksusoodustuste kontekstis toetas EuroCommerce toiduannetustele käibemaksu nullmäära kehtestamist, mida varem peeti takistuseks. Kohustusliku aruandlussüsteemi kohta teatas EuroCommerce, et paljud tema liikmed annavad juba vabatahtlikult aru toidujäätmete kohta, et teavitada nii kliente kui ka investoreid ning tagada läbipaistvus. Toidukäitlejad peavad juba praegu täitma arvukaid kohustuslikke nõudeid, sealhulgas muid kui finantsteabe avaldamisega seotud nõudeid. Samuti viitas EuroCommerce sellele, et toidujäätmetele on hakatud rohkem tähelepanu pöörama kliimakoostuste kontekstis, võttes arvesse toidujäätmete mõju kasvuhoonegaaside heitele. EuroCommerce tõi esile tulevase määruse pakendite ja pakendijäätmete kohta ning osutas pakendite

olulisele rollile toiduohutuse tagamisel ja toidu kaitsmisel, millega välditakse ka toidu raiskamist. EuroCommerce rõhutas, et pakendi suurus peab olema mugav eri liiki tarbijate jaoks (nt üheliikmelised leibkonnad ja suurpered). Seoses pakendiinnovatsiooniga meenutas EuroCommerce, et selleks, et ettevõtjad saaksid teha vajalikke investeeringuid ja tooted saaksid turule tulla, on oluline asjakohane õigusraamistik.

Rahvusvaheline toidujäätmete vähendamise koalitsioon (IFWC) tänas kodanikke nende pühendumuse ja töö eest ning rõhutas erasektorile antud soovitudele viidates, et toidujäätmete koguste aruandlus kõigi tarneahelas osalejate poolt on keskse tähtsusega ja et erasektor tegeleb aktiivselt mõõtmismeetodite standardimisega, sealhulgas sektoripõhiselt (nt toitlustusettevõtete sektoris). Mis puudutab kodanike ettepanekut logo loomise kohta, siis seda logo võiks kasutada ka selleks, et tõsta esile ettevõtte, kes mõõdavad toidujäätmete koguseid ja esitavad nende kohta andmeid ning määravad kindlaks toidujäätmete vähendamise tegevuskava. IFWC teavitas käimasolevast tööst, mille eesmärk on töötada välja ISO standard selle kohta, kuidas hallata toidujäätmete vähendamist, ning rõhutas, et oluline on toetada selliste standardite sektoripõhist rakendamist, näiteks koolituse ja muude meetmete kaudu. IFWC selgitas, et toidujäätmete tekke vältimise algatused eeldavad paljude osaliste tegutsemist: näiteks restoranid võivad küll pakkuda järelejäänud toidu kaasapakkimise võimalust, kuid see tava ei pruugi juurduda, kui tarbijad ei pea seda kultuuriliselt vastuvõetavaks. Selle takistuse kõrvaldamiseks tuleks niisugust meedet toetada teadlikkuse tõstmise, nükete abil suunamise jms kaudu. IFWC rõhutas, et oluline on tõsta teadlikkust, edendada sidusrühmade koostööd toidujäätmete tekke vältimise raamistiku rakendamisel ning toetada osalisi – näiteks vabatahtlike kokkulepete, teadlikkuse tõstmise kampaaniate, ELi rahastatavate teadusprojektide ja võrgustike, sh ELi toidukao ja toidujäätmete platvormi kaudu.

Pärast neid esmaseid vastuseid kodanike soovitudele kutsus arutelujuht koosolekul osalejaid (nii veebis kui ka kohapeal) üles küsimusi esitama. Ta viitas ka veebivestluses esitatud küsimustele ja märkustele, eelkõige pakendite ja tarbimisharjumuste kohta.

Portugali põllumajandusministeerium märkis, et transpordilogistika tõttu ei ole võimalik luua ELi tasandi toiduäri algatuste platvormi, mis ühendaks ettevõtteid toidupankade ja tarbijatega. Portugali ministeerium mainis, et mõnes liikmesriigis on sedalaadi riiklik platvorm võetud kasutusele selliste toodete ümberjaotamiseks, mille „kõlblik kuni“ või „parim enne“ kuupäev on lähedal, ning küsis, kas need platvormid on osutunud tõhusaks. Asjaolu, et ELis ei rakendata ühtset toidu raiskamise mõõtmise meetodikat, viitab ministeeriumi arvates vajadusele töötada välja selline meetodika liidu tasandil. Lisaks märkis Portugali ministeerium, et kuigi pakendamist tuleb vähendada, on pakendid siiski vajalikud toidu kaitsmiseks, toiduohutuse tagamiseks ja tarbijate teavitamiseks.

Seoses digitaalsete platvormide kaudu toidukäitlejate, toidupankade ja tarbijate ühendamisega vastas **EuroCommerce**, et ta ei poolda tsentraliseeritud Euroopa andmebaasi loomist ning et ettevõtteid on parem toidupankade ja tarbijatega kokku viia kohalikul või piirkondlikul tasandil, viidates ka toidu ümberjaotamise logistika ja praktilise korraldusega seotud piirangutele. EuroCommerce kinnitas, et sellised algatused on kohalikul tasandil juba olemas ja toimivad hästi.

Seoses pakendite vähendamisega kordas **Soome ministeerium**, et liigset pakendamist tuleks vältida. Pakendamist ei ole siiski võimalik täielikult vältida, sest see on vajalik toiduohutuse tagamiseks.

Rahvusvaheline toidujäätmete vähendamise koalitsioon rõhutas, et ettevõtteid tuleks koondada prioriteetsete temade ümber, mille puhul on vaja ühiseid investeeringuid ja teadusuuringuid, nagu

näiteks toidu raiskamise mõõtmine eri sektorites. IFWC märkis, et vabatahtlikud kokkulepped on olulised ja nende rakendamiseks on vajalik liikmesriikide toetus riiklikul tasandil.

Tervise ja toiduohutuse peadirektoraat juhtis tähelepanu asjaolule, et liikmesriigid, kes on teinud toidujäätmete vähendamisel märkimisväärseid edusamme, on sõlminud erasektoriga vabatahtlikud kokkulepped, st avaliku ja erasektori partnerlused, milles on kokku lepitud toidujäätmete vähendamise eesmärgid. ELi toidukao ja toidujäätmete platvormi raames on käimas seni rakendatud vabatahtlike kokkulepete hindamine, mille eesmärk on saadud kogemustest õppida ja teadmisi jagada.

Arutelujuht palus paneelarutelus osalenud kodanikel esitada lühike lõppsõna. Kodanikud rõhutasid, et ELi institutsioonid peaksid tagama, et kõik liikmesriigid teevad ühise või standardiseerituma lähenemisviisi kaudu edusamme, ning osutasid lühiajaliste, keskmise pikkusega ja pikaajaliste kavade määratlemise ja saavutatud edust teavitamise tähtsusele. Viimase puhul leiti, et kuigi vajalik on kõigi kodanike osalemine, tuleks suuremaid jõupingutusi teha selleks, et jõuda noorteni, eelkõige sotsiaalmeediakanalite kaudu ning pidades teabe andmise kõrval silmas motiveerimise ja kaasamise eesmärki.

7. Toidujäätmeid käsitleva Euroopa kodanike paneelarutelu soovitude tutvustamine ja mõttevahetus paneelarutelu osalistega (III teemaplokk: toetus tarbijakäitumise muutumisele) [\(PDF\)](#)

Euroopa kodanike paneelarutelu osalised, kes olid käsitlenud III teemaplokki, tutvustasid [16.–23. soovitud](#), millele järgnes arvamuste vahetus arutelus osalejatega, sealhulgas Euroopa Komisjoni (tervise ja toiduohutuse peadirektoraadi), Madalmaade toitumiskeskuse, Independent Retail Europe'i ja EUFICi esindajatega.

Tervise ja toiduohutuse peadirektoraat tänas kodanikke nende konkreetsete soovitude eest ja rõhutas, et tarbijate käitumise mõjutamiseks on oluline rakendada riigipõhist lähenemisviisi ning korraldada sekkumisi ja võtta meetmeid riiklikul ja kohalikul tasandil. Tervise ja toiduohutuse peadirektoraat tõi esile vajaduse võtta arvesse tarbijate toitumisharjumusi, suhtumist toitu ja toidu raiskamisse, teadmisi ja oskusi majandada toitu selliselt, et see ei läheks raisku, ja motivatsiooni tegutseda. ELi tasandi ülalt-alla-lähenemisviis ei oleks tõhus vahend tarbijate toidujäätmete koguste vähendamiseks; ELi tasandi meetmete eesmärk on hõlbustada parimate tavade jagamist, eelkõige ELi toidukao ja toidujäätmete platvormi kaudu, ning edendada ja toetada liikmesriikide võetavaid meetmeid. Euroopa Komisjoni seadusandlik ettepanek toidujäätmete vähendamise sihtmäärade kehtestamiseks peaks andma liikmesriikidele tõuke võtta ulatuslikke meetmeid ja investeerida käitumisharjumuste muutmise programmidesse ning tugevdada koostööd kogu toidutarneahela osaliste ning muude asjaomaste osalejate, näiteks akadeemiliste ringkondade, vabauhenduste ja finantseerimisasutuste vahel. Iga-aastane rahvusvaheline toidukao ja toidujäätmete alase teadlikkuse päev – 29. september – annab võimaluse selle teema kohta teavet anda. 2023. aastal kaasas Euroopa Komisjon ka kodanike paneeli oma teabematerjalide levitamisse.

Tervise ja toiduohutuse peadirektoraat märkis, et kuupäevamärgistuse („kõlblik kuni“ ja „parim enne“) parema mõistmise ja kasutamise edendamine toidu raiskamise vältimiseks on üks ELi toidujäätmete platvormi eesmäärke. Platvormi liikmed jagavad pidevalt oma sellealaseid teadmisi, kogemusi ja parimaid tavasid platvormi, selle spetsiaalse allrühma ning ELi toidukao ja jäätmetekke vältimise veebipõhise keskuse kaudu. Seoses kuupäevamärgistuse eeskirjade kavandatud muutmisega (millest teatati kodanike paneelile esimesel koosolekul 2022. aasta detsembris) uuris Euroopa Komisjon koos liikmesriikidega, kas selle algatuse võiks ellu viia koos seadusandliku ettepanekuga kehtestada toidujäätmete vähendamise sihtmäärad. Kuigi liikmesriigid toetasid ühtlustatud lähenemisviisi

kuupäevamärgistusele, rõhutas enamik neist vajadust täiendavalt kaaluda kõige sobivamat sõnastust ja teha rohkem tarbijauuringuid, kusjuures mõned liikmesriigid väitsid, et rohkem tuleks investeerida tarbijate paremasse teavitamisse kuupäevamärgistuse senisest kontseptsioonist. Enamik liikmesriike eelistas samuti käsitleda seda küsimust mitte eraldi, vaid osana toidu märgistamise eeskirjade laiema läbivaatamisest, millega seotud töö on veel pooleli.

Seoses 16. soovitusel märkis tervise ja toiduohutuse peadirektooraat, et ELi toidukao ja toidujäätmete platvorm käsitleb toidukao vähendamise küsimust, jagades järjepidevalt teavet toidukao ja toidujäätmete seire allrühma raames. Tervise ja toiduohutuse peadirektooraat selgitas, et jäätmete raamdirektiivis ei käsitleta toidukadu põllumajandusettevõtetes, kuna sellist materjali ei käsitata jäätmetena, ning et selle probleemi ulatuse kohta puuduvad usaldusväärsed andmed. Euroopa Komisjon jätkab toidukadude ja nende ärahoidmise võimaluste uurimist, võttes arvesse asjaomaste ELi rahastatud teadusprojektide raames tehtud tööd. Näiteks projekti [FOLOU](#) eesmärk on töötada välja usaldusväärne meetodika esmatootmises tekkivate toidukadude kvantifitseerimiseks, keskendudes alates toodangu koristusvalmidusest kuni koristamiseni tekkivatele kadudele.

Madalmaade toitumiskeskus tänas kodanikke inspireeriva töö eest ning viitas konkreetsemalt tarbijakampaaniatega seotud 17. ja 20. soovitusel. Madalmaade toitumiskeskus rõhutas, et tarbijate teadlikkuse suurendamine ja tegutsemisvõimaluste pakkumine on otsustava tähtsusega tegur, mis motiveerib tarbijaid toidujäätmeid vähendama. Madalmaades on kodumajapidamiste toidujäätmete kogused alates 2015. aastast vähenenud 23 % ja riik jätkab sellealaseid jõupingutusi, eelkõige riikliku kampaania „Nädal toitu raiskamata“ kaudu. See Madalmaade toitumiskeskuse ja sihtasutuse Food Waste Free United korraldatav kampaania toimus 2023. aastal viiendat korda, sellesse olid kaasatud mitmesugused sidusrühmad ning selles keskenduti toidujäätmete tekke vältimise ja kliimameetmete vahelisele seosele. Algatuse edukus põhines avaliku ja erasektori sidusrühmade aktiivsel koostööl ning ressursside ühendamisel selleks, et laiendada teavitustegevust ning luua harivaid ja praktilisi mõõtmisvahendeid koduseks kasutamiseks. Madalmaade toitumiskeskus julgustas teisi liikmesriike korraldama sarnaseid kampaaniaid, soovitudes koondada meetmed ühte nädalasse, et suurendada teema nähtavust. Meetmete rakendamine seitsme päeva jooksul ei ole siiski piisav: kogu toidu väärtusahelas on vaja teha jätkuvaid jõupingutusi, et tarbijatel oleks lihtsam toitu vähem raisata.

Independent Retail Europe tänas samuti kodanikke nende töö eest ning tõi esile hariduse kui olulise teguri, mis võimaldab vähendada toidu raiskamist tarbijate poolt ja on tarbijatele abiks oskuslikumal toiduga ümberkäimisel. Tarbijate harimine on liikmesriikide ülesanne. Jaemüüjad võivad koos teiste ettevõtjatega täita selles oma rolli, aidates kaasa teavitustegevusele ja hõlbustades toidujäätmete tekke vältimist mitmesuguste vahendite, näiteks trükiste ja mobiilirakenduste abil. Jaemüüjad ei saa siiski kontrollida, mida tarbijad otsustavad ära visata, ja seetõttu ei saa neile panna vastutust toidu raiskamise eest tarbijate tasandil. Seoses 23. soovitusel reklaamida tooteid, mille kõlblikkusaeg on lõppemas, märkis Independent Retail Europe, et seda juba tehaksegi laialdaselt, sest kui toit jääb müümata, tähendab see jaemüüjate jaoks kulu. Jaemüüjatel on palju erinevaid võimalusi oma klientide teavitamiseks (nt kleebised ja muud müügikohas kasutatavad müügiesitamisvahendid) ning nad oskavad kõige paremini kindlaks teha, millised neist võimalustest on kõige tõhusamad. Seejärel on aga oluline, et ostjad tarbiks müüdud tooted ära, sest vastasel juhul kandub toidu raiskamine jaemüügisektorist üle kodumajapidamistesse. Independent Retail Europe lisas, et jaemüüjad tegutsevad aktiivselt selle nimel, et vältida toidujäätmete teket, juhtides pakkumist ja nõudlust, tehes hinnasoodustusi, jagades üle jäänud toitu toidupankadele ja mobiilirakenduste kaudu ning töödeldes müümata jäänud toiduaineid (nt valmistades neist suppe või mahlu). Kuigi jaemüüjad teavitavad tarbijaid aktiivselt toidujäätmete tekke vältimise teemal, ei jaganud Independent Retail Europe siiski

seisukohta, et toidu raiskamisest hoidumise kampaaniaid tuleks korraldada pidupäevade paiku, nagu mainis Madalmaade toitumiskeskus.

Euroopa Toiduteabe Nõukogu (EUFIC) viitas 16. soovitusel, mis käsitleb põllult koristamata jäänud toidu säästmist ning tarbijate ja põllumajandustootjate teavitamist sellest võimalusest. EUFIC tõi näite Genti linnas korraldatud teavituskampaaniast, mille raames toidunõukogu koostas koostöös kohaliku vabaihendusega digitaalse kaardi, et teavitada üldsust sellest, kus saab tasuta puuvilju korjata. EUFIC lisas, et Prantsusmaal ühendab organisatsioon SOLAAL põllumajandussektori, toiduainetööstuse ja turustussektori osalejaid, et ergutada toidu, sealhulgas koristamata jäänud saagi annetamist, ning on koostöös põllumajandus- ja toidualase sõltumatuse ministriumiga kutsunud ellu üleriigilise põllumajandusliku toidu annetamise päeva. Seoses 18. ja 21. soovitusel märkis EUFIC, et mõnes riigis pakutakse koolides toiduõpetust, näiteks Ungaris, kus riiklik toidujäätmete amet töötas välja haridusprogrammi, mille raames on alates 2017. aastast õpetatud enam kui 25 000 last ning pakutud koolitust ja juhendamist 1 800 õpetajale. Teistes riikides, näiteks Soomes, on toidujäätmete alane haridus integreeritud keskkonnasäästlikkust käsitlevatesse õppeainetesse, nagu keskkonnaõpetus, geograafia ja kodumajandus, ning Soome toiduamet on välja töötanud vastavad õppematerjalid. ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsioon on koostöös rahvusvahelise toidujäätmete vähendamise koalitsiooniga välja töötanud toidu raiskamist käsitlevad õppematerjalid, mis on suunatud põhi- ja keskkooliõpilastele ning mis on kättesaadavad organisatsiooni veebisaidil kümnes keeles. Nende materjalide abil antakse lastele õpetust toidu raiskamise sotsiaalsete, keskkonnavaliste ja majanduslike tagajärgede kohta, toidujäätmete vähendamise kasulikkuse kohta, selle kohta, mida saab toidujäätmetega ette võtta ning kuidas õpetada oma pereliikmetele ja sõpradele häid harjumusi. Seoses 19. soovitusel toidu jagamise kohta osutas EUFIC toiduohutusega seotud probleemidele, kui toidu jagamist korraldatakse digiplatvormide kaudu. EUFIC rääkis, kuidas neist probleemidest üle saada, tuues näiteks Helsingis asuva kogukonnakülmiku, kuhu tarbijad saavad tuua üleliigset toitu ja kust abivajajad võivad selle toidu kätte saada, kusjuures töötajad veenduvad, et nõuetekohaselt järgitakse toiduohutuse tagamise korda (näiteks saab annetada ainult avamata pakendis toitu). Helsingi linnavalitsus kooskõlastab selle tegevuse igal aastal, et tagada toiduohutusega seotud riskide minimeerimine ning pakkuda koolitust ja vahendeid, mis võimaldavad teistelgi kogukondadel selliseid külmikuid üles seada.

Pärast neid esmaseid vastuseid kodanike soovitudele kutsus arutelujuht koosolekul osalejaid (nii veebis kui ka kohapeal) üles küsimusi esitama ja viitas mõningatele haridustegevusega seotud kommentaaridele.

RÉGAL Normandie väitis, et tarbijate teadlikkuse tõstmise mõju käitumisharjumuste muutumisele on piiratud ning et uuringute tulemuste kohaselt võib kõige mõjusam olla praktiline tegevus, näiteks selle näitamine, kuidas kasutada toidu valmistamiseks toidu ülejääke.

Sloveenia põllumajandus-, metsandus- ja toiduministerium julgustas kaasama noori sellistesse üritustesse nagu tänane arutelu kodanike paneelarutelu osalistega. Lisaks viitas Sloveenia esindaja koolipuuvilja-, -köögivilja ja -piima kavadele, soovitades hõlmata nende kavadele ka annetatud toidu. Sloveenia ministerium juhtis tähelepanu asjaolule, et jaemüüjad küll annavad üle jäänud toitu, kuid selle tegevuse vabatahtlikkus seab omad piirid, ning leidis, et selliste algatuste toetamiseks tuleks rohkem ära teha. Sloveenia ministerium märkis veel, et toidu ülejäägiga tegelemiseks vajavad põllumajandustootjad vahendeid ja alternatiive (nt edasine töötlemine, et vältida toidukadu ja jäätmete teket) ning et sellised algatused tuleks lisada riiklikesse strateegiakavadesse. Lõpetuseks rõhutas Sloveenia esindaja, et soovitud eesmärkide saavutamiseks on oluline kõiki osalisi koolitada.

Vastates veebi kaudu koosolekul osalenud kodanike kommentaaridele, ütles **Madalmaade toitumiskeskus**, et laiemal publikuni jõudmiseks püüavad kampaania „Nädal toitu raiskamata“ korraldajad teha tasuta reklaami näiteks televisiooni vestlussaadetes. **Independent Retail Europe** märkis, et noorema publikuni jõudmiseks on ülimalt oluline kasutada sotsiaalmeediat, ning juhtis tähelepanu sellele, et mõnikord läheb toit raisku lihtsalt kodumajapidamiste korralduslike probleemide tõttu ning teadmiste või oskuste puudumise tõttu selle kohta, kuidas toitu hankida, töödelda ja säilitada, eriti kui seda ei ole võimalik õigel ajal ära tarbida.

Arutelujuht palus paneelarutelus osalenud kodanikel esitada lühike lõppsõna. Kodanikud rõhutasid, et oluline on jõuda erinevate sihtrühmadeni asjakohaste sõnumitega, kasutades asjakohaseid kanaleid ja vahendeid, ning hinnata sellise teavitustegevuse mõju. Toidujäätmete tekke vältimine tuleks integreerida koolide õppekavadesse ning ära tuleks kasutada digiteerimise ja tehisintellekti kogu potentsiaal. Liikmesriigid peaksid üksteisega rohkem suhtlema ja kasutama teabe laialdaseks levitamiseks kõiki asjakohaseid platvorme. Lõpetuseks väljendasid kodanikud kindlustunnet, et olukord võib tõepoolest muutuda, kuna nii paljud inimesed tahavad aidata.

8. Koosoleku lõpetamine/kokkuvõtte tegemine

Teabevahetuse peadirektoraadi nimel tänas kodanikega peetavate dialoogide üksuse juhataja asetäitja Gaëtane Ricard-Nihoul kodanikke ja osalejaid nende panuse eest ning julgustas neid hoidma ühendust Euroopa Komisjoni teabevahetuskanalite, eelkõige ELi toidukao ja jäätmetekke vältimise keskuse kaudu. Nii saavad kodanikud hoida end kursis sellega, kuidas edeneb Euroopa Komisjoni seadusandlik ettepanek, millega on kavas kehtestada toidujäätmete vähendamise sihtmäärad, ja ELi tasandil tehtava muu tööga ning riiklike tegevuskavade rakendamisega liikmesriikides.

Ta selgitas, et Euroopa Komisjon on kodanike kaasamisel astumas uude etappi ja et tulevikus korraldatakse erinevatel teemadel rohkem Euroopa kodanike paneelarutelusid. Ta lisas, et komisjon soovib luua võrgustiku kodanike paneelaruteludes osalenutest, kellele hakatakse edastama teavet kodanike kaasamise kohta ja kes võiksid täita saadikute rolli. Kõigile paneelaruteludes osalevatele kodanikele saadetakse eraldi teade, milles selgitatakse, kuidas selles võrgustikus osaleda.

Juhataja lõpetas koosoleku, tänades kõiki osalejaid ja märkides, et arutelud osutasid taas, et toidujäätmete tekke vältimine nõuab tegutsemist kõigi ühiskonnaliikmete poolt, nii kohalikul, riiklikul kui ka rahvusvahelisel tasandil. Koosolekul jagatud näited illustreerivad seda, kuidas muuta endale võetud kohustused tegudeks ning et selles inimeste, ühiskonna ja kogu planeedi jaoks niivõrd olulises küsimuses koostöö tegemiseks on olemas arvukalt võrgustikke ja võimalusi. Kuigi kõigis arutatud küsimustes ei jõutud täielikule üksmeelele, on osalejad selgelt pühendunud tegutsemisele ja tuvastatud probleeme võib olla võimalik lahendada eri viisidel. Kodanike pühendumust ja toetust arvestades väljendas juhataja veendumust, et Euroopa Komisjoni seadusandlikku ettepanekut saadab edu ning et Euroopa Parlament ja nõukogu võtavad selle kiiresti ja edasipüüdliselt kujul vastu. Lõpetuseks kordas juhataja, et tervise ja toiduohutuse peadirektoraadi jaoks on dialoog kodanikega olnud väga rikastav kogemus, ning ta tänas kodanikke nende pühendunud töö eest ning platvormi liikmeid koosolekul peetud arutelu ja antud tagasiside eest.